

Autor: PaedDr. Josef Velfl,

URGP: Odborné články

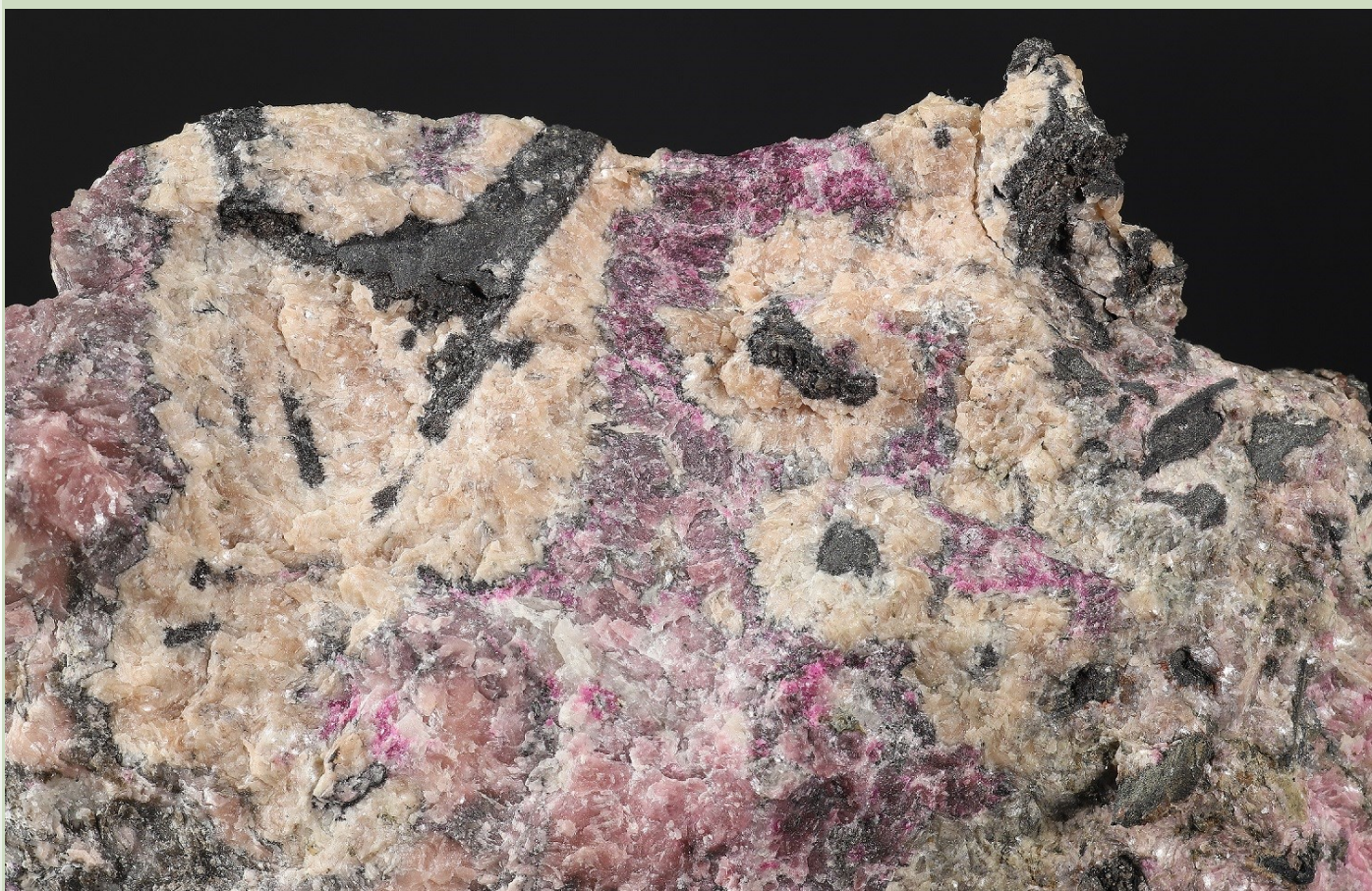
historik a ředitel Hornického muzea Příbram

Nový český minerál škáchait

RECENZE:

Ing. Vratislav Řehoř, Ph.D.

Mezinárodní Komise pro nové minerály, nomenklaturu a klasifikaci (CNMNC) zařadila na svůj seznam nový český minerál s názvem škáchait z Příbramska. Objevili ho geologové na základě výzkumu vzorků pocházejících ze žíly B117 situované mezi 5. a 6. patrem historické šachty č. 6 Brod založené v roce 1950 někdejšími Uranovými doly Příbram (nyní s. p. DIAMO).

Obr. č. 1: Materiál obsahující minerál škáchait (část růžovofialových zrn) pocházející ze žíly B117 mezi 5. a 6. patrem šachty č. 6. Brod příbramského uran-polymetalického ložiska. Šířka záběru 8 cm. Foto L. Vrtiška, Národní muzeum.

Zkoumaný přírodní materiál byl vydobyt již v 60. letech 20. století společně s jednou z největších akumulací ryzího stříbra, která kdy byla na Příbramsku nalezena. Nový minerál byl v tomto materiálu zjištěn v průběhu nedávného rozsáhlého výzkumu zaměřeného na polymetallické minerály příbramského uranového ložiska kolektivem pracovníků Národního muzea Praha, Hornického muzea Příbram a Fyzikálního ústavu AV ČR. Jde o kobaltem bohatý minerál skupiny dolomitu s ideálním vzorcem $\text{CaCo}(\text{CO}_3)_2$. Tvoří poměrně malé zóny růžovofialové barvy společně s ryzím stříbrem a dalšími rudními minerály. Vzorky, v nichž dolomit obsahuje více kobaltu než hořčíku a tím i naplňuje definici nového minerálu, jsou velmi vzácné. Minerál dostal název škáchait podle geologa a dlouholetého kurátora mineralogicko-geologické podsbírky Hornického muzea Příbram Pavla Škáchy, který se této problematice dlouhodobě věnuje a doposud se podílel mimo jiné na sběrech, výzkumu a popisu 15 nových minerálů.

Například v roce 2007 byl na odvalu bývalé uranové šachty č. 16 na Hájích nedaleko Příbrami Pavlem Škáchou objeven minerál později nazvaný příbramit ze skupiny selenidů.

Obr. č. 2: Geolog Hornického muzea Příbram Mgr. Pavel Škacha Ph.D. při sběru minerálů.

Obr. č. 3: Důl Vojtěch v areálu Hornického muzea Příbram obsahující expozici s nově objevenými minerály.

Toto pojmenování bylo muzeem zvoleno v roce 2016 na počest místa nálezu a zároveň jako „dárek“ k tehdejšímu 800. výročí existence nejstarší písemné zmínky o Příbrami a k 130. výročí založení zdejšího muzea, jehož sbírku nový minerál příbramit obohatil. Druhým z nově objevených minerálů byl bytízit, rovněž nalezený Pavlem Škáchou na podzim roku 2015. Tento objev potvrdila vzpomínaná mezinárodní komise CNMNC v roce 2016 a schválila též návrh pojmenování, bytízit, podle místa nálezu na Bytízu nedaleko Příbrami. I bytízit náleží do skupiny selenidů. Následně byl nově popsán ještě selenid mědi, rtuti a antimonu, který získal pojmenování pošepnýit, dále sulfid niklu, olova a antimonu, jenž byl označen jako hrabákit, a sulfid niklu a kobaltu nazvaný grimmit. Pojmenování bylo zvoleno na počest významných představitelů Báňské akademie v Příbrami, poté zdejší Vysoké školy báňské z 2. poloviny 19. a počátku 20. století (František Pošepný, Josef Hrabák, Johan Grimm).

Později byl popsán ještě sekundární minerál obsahující molybden, nazvaný bouškait a pocházející z

haldy dolu Lill, dále nový člen tetraedritové skupiny z lokality Radětiče a tamní šachty, nazvaný tetraedrit-(Cd), a sulfid rtuti a mědi nazvaný dle lokality Vrančice, vrančiceit, kde byl nalezen na odvalu středověkého dolu. Tři nové členy tetraedritové skupiny: hakit-(Zn), hakit-(Fe) a hakit-(Cd) byly nalezeny na haldě šachty č. 16 na Hájích, což je dnes zároveň jejich typová lokalita, to znamená místo, odkud byly schváleny jako nové minerály.

Schvalování nových nerostů není jednoduchou záležitostí, je jím pověřena vzpomínaná mezinárodní komise. Nejdříve se musí prověřit, zda jsou v pořádku všechny poskytnuté údaje a poté se schvaluje jeho název.

Nejnovější objev se váže k lokalitě Příbram-Brod. Jeden ze vzorků minerálu s názvem škáchait se nyní nachází ve sbírce Národního muzea Praha a druhý obohatí expozici Hornického muzea Příbram na dole Vojtěch, ve které jsou již vystavené vzorky příbramitu a bytízitu. Tato činnost by nebyla možná bez dlouholeté příkladné spolupráce se s. p. DIAMO.

PaedDr. Josef Velfl

Historik, ředitel Hornického muzea Příbram (od roku 1994). Od roku 1979 se zabývá historií Příbramska v 19. a 20. století, dějiny hornictví a hutnictví, montánním muzejnictvím a industriálními památkami. Scénáristicky se podílel na přípravě řady tuzemských i zahraničních výstav s tematikou báňské historie. Napsal více než 300 článků do odborného tisku, včetně zahraničního, a také dvě desítky publikací vydaných v tuzemsku i v zahraničí. Autor vítězného projektu v celostátní soutěži muzeí – Gloria Musaealis 2003 zaměřeného na záchranu a následné využití národní kulturní památky, dolu Vojtěch a Vodní štoly Anna.

Od roku 2001 je jedním ze zástupců České republiky ve Středoevropské unii technických muzeí (MUT). Externě spolupracuje s Ministerstvem kultury ČR v Radě pro výzkum a zároveň přednáší dějiny hornictví a techniky na Vysoké škole Evropských a regionálních studií.